

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

DEPARTAMENT STRATEGII, KWALIFIKACJI I KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO

Warszawa, 10 marca 2019 r.

DSKKZ-WOKZ.053.1.2019.UB

Szanowny Panie,

w odpowiedzi na wniesioną przez Pana petycję, z dnia 19 grudnia 2018 r. dotyczącą zachowania, w podstawach programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego, efektów kształcenia związanych z podejmowaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej, uprzejmie wyjaśniam co następuje.

Zgodnie z załącznikiem nr 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 marca 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. poz. 316) celem kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego jest przygotowanie uczących się do wykonywania pracy zawodowej i aktywnego funkcjonowania na zmieniającym się rynku pracy. Absolwent szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe powinien legitymować się pełnymi kwalifikacjami zawodowymi, a także być przygotowany do uzyskania niezbędnych uprawnień zawodowych.

Projektując rozwiązania dotyczące podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego przedstawiciele resortu edukacji odbyli liczne spotkania m.in. z przedstawicielami pracodawców oraz szkół prowadzących kształcenie zawodowe. Uczestnicy spotkań wskazywali, że podstawy programowe powinny określać wiedzę, umiejętności oraz kompetencje niezbędne do wykonywania danego zawodu, a także zgłaszali m.in. konieczność zwiększenia wymiaru godzin kształcenia zawodowego w pięcioletnim technikum oraz przygotowania uczniów do uzyskania uprawnień zawodowych niezbędnych do wykonywania pracy na danym stanowisku.

Biorąc pod uwagę, że w niektórych zawodach szkolnictwa branżowego absolwenci nie będą mogli prowadzić własnej działalności gospodarczej (np. technik awionik, technik nawigator morski, technik pożarnictwa), jak również to, że zmianie uległa podstawa programowa kształcenia ogólnego do zajęć edukacyjnych „Podstawy przedsiębiorczości”, w podstawach programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego nie wyodrębniono grupy efektów kształcenia związanych z podejmowaniem

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

DEPARTAMENT STRATEGII, KWALIFIKACJI I KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO

Al. Szucha 25, 00-918 Warszawa, tel. + 48 22 34 74 195, fax +48 22 34 74 190, e-mail: Sekretariat.DSKKZ@men.gov.pl,

www.men.gov.pl

i prowadzeniem działalności gospodarczej (PDG), która była określona w rozporządzeniu w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach z 2017 r.¹ jako grupa efektów wspólnych dla wszystkich zawodów. Proponowana nowa struktura podstawy programowej kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego nie przewiduje efektów kształcenia wspólnych dla wszystkich zawodów.

Ponadto należy zauważyć, że zmiana struktury podstawy programowej kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego wymagała szczegółowej analizy: efektów kształcenia realizowanych w ramach kształcenia zawodowego, aby pozostawić te, których osiągnięcie jest niezbędne do wykonywania danego zawodu oraz efektów kształcenia realizowanych w ramach kształcenia ogólnego, aby nie powtarzać umiejętności, które uczeń nabędzie w procesie kształcenia ogólnego. Z analizy celów i treści nauczania określonych dla zajęć edukacyjnych „Podstawy przedsiębiorczości”² (zajęcia te obowiązkowo realizowane są w branżowej szkole I stopnia oraz technikum) wynika, że uczniowie będą przygotowani do planowania swojej przyszłości oraz do aktywności zawodowej w roli pracowników najemnych lub osób prowadzących własną działalność gospodarczą.

Odnosząc się do uwagi dotyczącej braku wiedzy, umiejętności oraz kompetencji wynikających z efektów kształcenia w zakresie PDG³ w podstawie programowej kształcenia ogólnego do zajęć edukacyjnych „Podstawy przedsiębiorczości” uprzejmie informuję.

Umiejętności związane ze stosowaniem pojęć z obszaru funkcjonowania gospodarki rynkowej oraz analizą działań prowadzonych przez przedsiębiorstwa funkcjonujące w branży, uczniowie nabędą m.in. w trakcie zajęć z zakresu działu I, II i III (określonego w części „Treści nauczania – wymagania szczegółowe”). Zgodnie z zapisami w części „Warunki i sposób realizacji”, w procesie kształcenia uczniowie dowiedzą się m.in. jak w różnych systemach ekonomicznych funkcjonują podstawowe podmioty gospodarki – gospodarstwa domowe (ze szczególnym uwzględnieniem praw członków tych gospodarstw jako konsumentów na rynku) i przedsiębiorstwa.

Umiejętności związane ze stosowaniem przepisów prawa pracy, przepisów prawa dotyczących ochrony danych osobowych oraz przepisów prawa podatkowego i prawa autorskiego uczniowie nabędą zarówno w procesie

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz.U. poz. 860, z późn. zm.)

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. poz. 467)

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz.U. poz. 860 z późn. zm.)

kształcenia zawodowego (część „Kompetencje personalne i społeczne” ujęta w każdej podstawie programowej kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego), jak również na zajęciach z zakresu działu II – Rynek finansowy [...] oraz działu III – Rynek pracy [...], w trakcie których uczniowie nabędą wiedzę i umiejętności związane m.in. z identyfikacją podatków według różnych kryteriów, formułowaniem argumentów za i przeciw stosowaniu podatku dochodowego, a także poznają formy zatrudnienia, obowiązki i prawa pracownika oraz pracodawcy, jak i inne elementy prawa pracy.

Umiejętności związane ze stosowaniem przepisów prawa dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej, przygotowania dokumentacji niezbędnej do uruchomienia i prowadzenia działalności gospodarczej czy planowania i podejmowania działań marketingowych prowadzonej działalności gospodarczej oraz optymalizowania kosztów i przychodów prowadzonej działalności gospodarczej uczniowie nabędą zarówno w procesie kształcenia zawodowego, jak również podczas realizacji zajęć z zakresu działu IV – Przedsiębiorstwo [...] i działu II – Rynek finansowy [...], w trakcie których pogłębią wiedzę m.in. na temat funkcjonowania przedsiębiorstwa w otoczeniu wraz z przygotowaniem do prowadzenia własnej działalności gospodarczej oraz nabędą wiedzę i umiejętności z zakresu wyboru formy organizacyjno-prawnej i rejestracji własnej działalności gospodarczej, analizy rynku, zarządzania, marketingu oraz spraw finansowych. Ponadto, podczas zajęć edukacyjnych z „Podstaw przedsiębiorczości” uczniowie nabędą umiejętność czytania wybranych aktów prawnych (np. ustawy – Kodeks pracy) na podstawie analizy celowo dobranych niewielkich fragmentów, np. związanych z urlopami przysługującymi pracownikowi, a w trakcie omawiania zagadnień związanych z ochroną konsumentów i klientów usług finansowych, nauczyciel przedsiębiorczości zgodnie z podstawą programową kształcenia ogólnego omówi przykładowe umowy, regulaminy, zapisy ogólnych warunków ubezpieczenia itp. aby kształtować umiejętność ich analizy.

Ze względu na zmieniającą się dynamicznie rzeczywistość, w związku z informatyzacją obiegu wielu dokumentów i ich częste zmiany, w podstawie programowej dla zajęć edukacyjnych „Podstawy przedsiębiorczości” nie określono zbyt wielu efektów kształcenia związanych z wypełnianiem różnego typu formularzy, np. poleceń przelewu, faktur czy deklaracji rocznej podatku dochodowego. Decyzję o tym, w jakim zakresie ćwiczyć te umiejętności, pozostawia się nauczycielowi.

Nauczyciel przedsiębiorczości będzie musiał również zwracać uwagę na kształtowanie postaw uczniów związanych głównie z rozumieniem roli etyki w życiu społeczno-gospodarczym, szczególnie podczas omawiania zagadnień dotyczących obowiązków pracownika i pracodawcy, finansów i prowadzenia

biznesu. Uczniowie powinni być przekonani, że warto być – nie tylko z punktu widzenia moralnego, ale także ekonomicznego – osobami uczciwymi w pracy i biznesie.

Biorąc pod uwagę powyższe należy stwierdzić, że realizacja obowiązkowych zajęć edukacyjnych „Podstawy przedsiębiorczości” stwarza możliwość kształtowania u uczniów nie tylko umiejętności związanych z podejmowaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej ale również związanych z kształtowaniem postaw etycznych, a także zachowań prospołecznych.

Odnosząc się do uwagi dotyczącej opracowanych, w formie e-zasobów, materiałów dydaktycznych dotyczących podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej, uprzejmie informuję, że mogą one zostać wykorzystane zarówno podczas zajęć „Podstawy przedsiębiorczości”, jak i na zajęciach z zakresu kształcenia zawodowego. Rezygnacja w podstawie programowej z części „Podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej” (PDG) nie oznacza rezygnacji ze wszystkich treści związanych z działalnością gospodarczą w danym zawodzie. Część zapisów z zakresu dotychczasowych efektów wspólnych dla wszystkich zawodów w zakresie PDG⁴ ujęto w efektach właściwych dla kwalifikacji lub efektach dotyczących kompetencji personalnych i społecznych. Na przykład treści dotyczące normalizacji, przepisów prawa dotyczących zawodu, stosowania programów komputerowych wspomagających realizację zadań zawodowych znajdują się w jednostkach efektów kształcenia stanowiących podstawy kształcenia w danym zawodzie, natomiast treści związane z ochroną danych osobowych, czy ochroną własności intelektualnej lub podejmowaniem działań z własnej inicjatywy - w części „Kompetencje personalne i społeczne”.

W przypadku realizacji kształcenia zawodowego w szkole wykaz obowiązkowych zajęć edukacyjnych (przedmiotów lub modułów) będzie wynikał z programu nauczania dopuszczonego do użytku w danej szkole przez dyrektora szkoły, zatem to szkoła podejmie autonomiczną decyzję, które efekty kształcenia ujęte w podstawie programowej kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego zostaną przyporządkowane do danych zajęć edukacyjnych i jaką nazwę otrzymają te zajęcia. Efekty kształcenia przyporządkowane dotychczas do grupy efektów wspólnych „Podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej” mogły być realizowane jako odrębne zajęcia edukacyjne, ale poszczególne efekty kształcenia mogły być też przyporządkowane do innych zajęć edukacyjnych (szkoła nie miała obowiązku realizacji zajęć edukacyjnych – Podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej, natomiast miała

⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (DZ.U. poz. 860 z późn. zm.)

obowiązek uwzględnić w programie nauczania dla zawodu m.in. efekty kształcenia wspólne dla wszystkich zawodów określone w podstawie programowej kształcenia w zawodach, w tym w zakresie PDG).

W procesie kształcenia zawodowego ważne jest integrowanie i korelowanie kształcenia ogólnego i zawodowego, w tym doskonalenie kompetencji kluczowych nabytych w procesie kształcenia ogólnego, z uwzględnieniem niższych etapów edukacyjnych. Odpowiedni poziom wiedzy ogólnej powiązanej z wiedzą zawodową przyczyni się do podniesienia poziomu umiejętności zawodowych absolwentów szkół prowadzących kształcenie zawodowe, a tym samym zapewni im możliwość sprostania wyzwaniom zmieniającego się rynku pracy⁵. Inicjatywność i przedsiębiorczość to kompetencje kluczowe, które powinny być realizowane przez wszystkich nauczycieli.

Reasumując należy stwierdzić, że treści w zakresie podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej będą realizowane zarówno w ramach obowiązkowych zajęć edukacyjnych „Podstawy przedsiębiorczości”, jak również w ramach kształcenia zawodowego, mimo braku wyodrębnienia w podstawie programowej kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego takiej części (jednostki efektów kształcenia).

Jednocześnie uprzejmie informuję, że w celu zapewnienia wszystkim uczniom szkół prowadzących kształcenie zawodowe nabycia odpowiedniej wiedzy, umiejętności oraz kompetencji dotyczących podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej, w projekcie rozporządzenia wskazano, że uczniowie, którzy rozpoczną kształcenie w roku szkolnym 2019/2020 w klasie I dotychczasowego czteroletniego technikum albo w klasie I branżowej szkoły I stopnia w oddziale dla uczniów będących absolwentami dotychczasowego gimnazjum, będą realizowali również efekty kształcenia wspólne dla wszystkich zawodów w zakresie podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej (PDG), określone w części II załącznika do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. poz. 860 oraz z 2018 r. poz. 844).

Z poważaniem

Piotr Bartosiak
Zastępca Dyrektora
Departament Strategii, Kwalifikacji i
Kształcenia Zawodowego
/ – podpisany cyfrowo/

⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. poz. 360)